

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 23.8.2017
Čj. MSP-444/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. J.O. nar. 25.7.1924 - stížnost pro porušení zákona

Příloha:

1. Soudní spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, sp. zn. 1 Rtv 271/90
2. zpráva Vojenského ústředního archivu Olomouc ze dne 5.5.2016
3. Podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. L. M. v opise

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemř. J.O.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991 pod sp. zn. 1 Rtv 271/90.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 17.3.1951, sp. zn. Vt 71/51, byl J.O. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1,2 písm. a) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, ve stádiu pokusu podle § 5 téhož zákona, kterého se dopustil tím způsobem, že dne 16.2.1951 u svého útvaru – ve Znojmě se

odmítl podřídít vojenskému výcviku s tím, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, přičemž mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 24 měsíců.

Uvedený rozsudek nabyl právní moci dne 17.3.1951, tedy dnem vyhlášení.

Podáním ze dne 1.12.1990, doručeným dne 5.12.1990 Vojenskému obvodovému soudu v Brně, požádal J.O. o rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci.

O tomto návrhu rozhodl býv. Vojenský obvodový soud v Brně nejprve usnesením ze dne 31.1.1991, sp.zn. 1 Rtv 271/90, tak, že jej podle § 4 písm. c) s použitím § 9 zákona č. 119/1990 Sb. zamítl s tím, že se na tuto věc zákon o soudní rehabilitaci nevztahuje.

Proti tomuto usnesení podal obviněný J.O. v zákonem stanovené lhůtě stížnost. Rozhodnutím býv. Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 4.4.1991, sp.zn. 4 Rtv 12/91, bylo o této stížnosti rozhodnuto podle § 149 odst. 1 písm. b) trestního řádu se zřetelem na § 17 odst. 4 zákona č. 119/90 Sb. tak, že napadené usnesení bylo zrušeno a Vojenskému obvodovému soudu v Brně bylo uloženo, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.

Následně bylo usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 271/90, rozhodnuto tak, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47 ze dne 17.3.1951, sp. zn. Vt 71/51, byl podle § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb. zrušen ve výroku o vině a trestu a podle § 14 odst. 3 téhož zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušené části obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Usnesení nabylo právní moci dne 13.6.1991.

Toto usnesení bylo stručně odůvodněno tím, že J.O. byl nesprávně odsouzen za pokus trestného činu vyhýbání se služební povinnosti podle § 5 k § 270 odst. 1,2 písm. a) zákona č. 86/1950 Sb., ačkoli nebylo prokázáno, že by se činu dopustil v úmyslu se vyhnout zvláště důležité služební povinnosti a byla tak naplněna kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu.

Následně usnesením ze dne 1.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 271/90, rozhodl podle § 368 trestního řádu bývalý Vojenský obvodový soud v Brně o účasti J.O. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9.5.1960, přičemž podle článku V, s odkazem na část II, a článku III tohoto rozhodnutí zastavil trestní stíhání J.O. pro skutek, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odstavec 1,2 písmeno b) zákona č. 86/1950 Sb. (správně mělo být uvedeno, v němž byl spatřován pokus trestného činu vyhýbání se služební povinnosti podle § 5 k § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona č. 86/1990 Sb.).

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně vydal s ohledem na včas učiněné prohlášení J. O. i jeho obhájce podle § 15 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, dne 15.8.1991 pod sp. zn. 1 Rtv 271/90 rozsudek, jímž byl J.O. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,

kterého se dopustil tím, že dne 16.2.1951 ve Znojmě se odmítl podřídit vojenskému výcviku s tím, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, přičemž podle § 227 trestního řádu obviněnému J.O. trest neuložil.

Usnesením ze dne 7.9.1991, sp.zn. 4 Rtv 42/91, vzal předseda senátu bývalého Vyššího vojenského soudu v Táboře v intencích ust. § 250 odst. 4 tr. řádu na vědomí zpětvzetí odvolání J.O. do výše citovaného rozsudku, které bylo nalézacímu soudu doručeno dne 4.9.1991, kdy také rozsudek nabyl právní moci.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991 pod sp. zn. 1 Rtv 271/90 byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obviněného zemřelého J.O. byla provedena v rozporu se zákonem o soudní rehabilitaci, pokud byl J.O. po zrušení výroku o vině a trestu z rozsudku Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 17.3.1951, sp.zn. Vt 71/51, na stejném skutkovém základě znovu uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., neboť smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni. Přestože soud napadeným usnesením zrušil jak výrok o trestu, tak i výrok o vině z rozsudku Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 17.3.1951, sp. zn. Vt 71/51, použil přitom nesprávně ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb., když správně mělo být aplikováno ustanovení § 14 odst. 1 písm. d) tohoto zákona. Jak z odůvodnění výše uvedeného rozhodnutí vyplývá, o vině obviněného neměl soud žádné pochybnosti, neztotožnil se toliko s užitou právní kvalifikací a uloženým trestem.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že bývalý Vojenský obvodový soud v Brně de facto převzal právní hodnocení skutku provedené soudem v roce 1951 a opětovně uznal obviněného na vině, přičemž se dostatečně nezabýval obhajobou obviněného, již nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nevážil, že obviněný dnes již zemřelý J.O. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nálezh Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pocíťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva

na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 17.3.1951, sp. zn. Vt 71/51, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí J.O. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odstavec 2 trestního řádu vyslovil, že pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 271/90, byl v neprospěch obviněného zemřelého J.O. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 271/90, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 1.7.1991, sp. zn. 1 Rtv 271/90, a rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.8.1991, sp. zn. 1 Rtv 271/90,
- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne

17.3.1951, sp. zn. Vt 71/51, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu, a

- 4) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného zemřelého J.O. žaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 16.2.1951 u svého útvaru – ve Znojmě se odmítl podřídit vojenskému výcviku s tím, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, čímž měl spáchat pokus trestného činu vyhýbání se služební povinnosti podle § 5 k § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona č. 86/1950 Sb., neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [4 Tz 57/2017](#)